

O financijskoj podršci radu neprofitnih medija – kratka analiza

(rujan 2023.)

Neprofitni medijski sektor intenzivno se razvija u hrvatskom medijskom prostoru od početka 2000-ih godina, snažnim prodorom internetske platforme koja omogućuje relativno dostupnu i znatno jeftiniju proizvodnju i distribuciju sadržaja. Najznačajniji rast neprofitni će medijski sektor doživjeti početkom 2010-ih godina uspostavom Fonda za neprofitne medije (2013.) pri Ministarstvu kulture RH (danas Ministarstvo kulture i medija), koji je uslijed niza različitih okolnosti trajao svega tri godine, no omogućio je rad i razvoj brojnim neprofitnim izdanjima, primarno u obliku elektroničkih publikacija. Pored ovog Fonda, istodobno se otvara i prostor za financiranje neprofitnih elektroničkih publikacija u okviru Fonda za poticanje pluralizma i raznolikosti medija pri Agenciji za elektroničke medije.

Agencija za elektroničke medije je nezavisno regulatorno tijelo čija je glavna dužnost briga o promicanju pluralizma i raznovrsnosti medija, a zadužena je, među ostalim, za dodjeljivanje koncesija radijskim i televizijskim nakladnicima, nadzor rada elektroničkih medija, sprječavanje širenja mržnje i diskriminacije u elektroničkim medijima, raspodjelu sredstava Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnost medija. Agencijom upravlja Vijeće za elektroničke medije, osnovano 2004. godine, koje je do osnivanja Agencije djelovalo u okviru Ministarstva kulture RH. Agencija je osnovana prema odredbama izmijenjenog Zakona o elektroničkim medijima koji je stupio na snagu u kolovozu 2007. godine.

Zakonom o elektroničkim medijima iz 2003. (NN 122/2003) kojim je osnovan Fond za poticanje pluralizma i raznolikosti elektroničkih medija, neprofitno svojstvo odnosilo se na televizijske i radijske programe, odnosno nakladnike. Tek izmjenama Zakona iz 2013. uvrštene su i neprofitne elektroničke publikacije čime je Fond otvoren i za ovaj tip nakladnika, a sam Fond, po ukidanju programa podrške za neprofitne medije pri Ministarstvu kulture 2016. godine, postaje jedan od ključnih i rijetkih izvora podrške za održivost i razvoj neprofitnog medijskog sektora.

Od 2017. godine pa do danas, sukladno Pravilniku o Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija (NN 84/2022), udio sredstava za neprofitne elektroničke publikacije zadržava se na 5% sredstava Fonda, dok je za neprofitne pružatelje usluga radija i televizije te neprofitne proizvođače audiovizualnog i radijskog programa predviđeno po 1,5%, što znači da se ukupno iz Fonda za cjelokupni neprofitni medijski sektor izdvaja svega 8 % sredstava.

Neprofitni medijski sektor ima važnu ulogu ne samo u kontekstu cjelokupnog medijskog sektora, već i na širem društvenom planu – podizanje svijesti građana o raznolikim, mainstream medijima nevidljivim temama, razvoj kritičkih i analitičkih kapaciteta, edukativna uloga neprofitnih medija kako za građanstvo tako i za nove novinarske kadrove itd. Osobito važnu ulogu neprofitni medijski sektor ima u promicanju medijske pismenosti, očuvanju novinarskih i etičkih standarda struke te danas sve relevantnijim praksama fact-checkinga.

Od iznimne je važnosti osigurati adekvatna sredstva kako bi ovaj sektor mogao opstati i dalje se razvijati te značajno povećati udio ukupnih sredstava Fonda kojima će se osigurati stabilizacija i održivost neprofitnog medijskog sektora.

Stoga predlažemo:

- povećanje sredstava za neprofitne pružatelje elektroničkih publikacija sa sadašnjih 5 % na najmanje 20 %
- povećanje sredstava za neprofitne pružatelje usluga radija i televizije s postojećih 1,5 % na 5 %
- povećanje sredstava za neprofitne proizvođače audiovizualnog i radijskog programa s postojećih 1,5 % na 5 %
- uvođenje programa podrške za nove, neprofitne medijske platforme u iznosu od 5 %

Za traženo povećanje udjela za neprofitne proizvođače medijskog sadržaja nije potrebno osigurati dodatna sredstva. Dostatna su postojeća sredstva Fonda, koje je potrebno učinkovitije i primjerenije rasporediti, posebno izbjegavajući neiskorištavanje planiranih sredstava.

Izmjenama Zakona o elektroničkim medijima (NN 114/22) omogućeno je spajanje kategorija profitnih i neprofitnih elektroničkih publikacija, što je potvrđeno Nacrtom Pravilnika o Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija koji je iste godine objavljen na portalu e-Savjetovanja (14% Fonda za sve pružatelje elektroničkih publikacija, profitne i neprofitne). Tek zalaganjem samih neprofitnih elektroničkih publikacija te su kategorije ipak odvojene te je postotak za neprofitne elektroničke publikacije vraćen na dotadašnjih 5% Fonda za pluralizam (Pravilnik NN 84/2022).

Na Javnom natječaju broj 1/22 za dodjelu sredstava Fonda, sva su sredstva za neprofitne pružatelje elektroničkih publikacija (5%) i neprofitne proizvođače audiovizualnog i radijskog programa (1,5%) raspodijeljena, dok sredstva za profitne pružatelje elektroničkih publikacija nisu potrošena ni u tom pozivu niti na sljedećem javnom natječaju predviđenom isključivo za profitne pružatelje elektroničkih publikacija. Tako od 14% sredstava Fonda (586.634,81 EUR), koliko je namijenjeno profitnim pružateljima, nije raspodijeljeno čak 45% tih sredstava, odnosno iznos koji odgovara 60% ukupnih sredstava za neprofitne pružatelje elektroničkih publikacija.

Stoga je jasno da su udjeli sredstava u Pravilniku o Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija neadekvatno raspoređeni, tj. da u samom Fondu postoje sredstva koja se već sada mogu iskoristiti za djelatnost od javnog interesa, što rad i djelovanje neprofitnog medijskog sektora zasigurno jest.

Ovu analizu kreirala je neformalna inicijativa Neprofitni mediji pokrenuta u okviru projekta FUNDME. Inicijativa okuplja neprofitne medije koji žele aktivno doprinijeti izgradnji stabilnog i predvidivog okružja za održiv razvoj neprofitnog medijskog sektora.

Island
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens fund**

Projekt „FUNDME - Formalno udruživanje neprofitnih digitalnih medija “ podržan je kroz Fond za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova.

Kreiranje ove analize omogućeno je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova. Sadržaj ove analize isključiva je odgovornost udruge Lupiga i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.